

Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів

К. Ю. Петрик

Кафедра професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Corresponding author: E-mail: pertykk1510@ukr.net

Paper received 14.10.17; Revised 17.10.17; Accepted for publication 18.10.17.

Анотація. У статті виокремлено та проаналізовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи, які схарактеризовано як єдиний комплекс сприятливих організаційно-педагогічних факторів, що впливають на підвищення рівня формування готовності майбутніх фахівців до організації інтерактивної навчальної взаємодії з молодшими школярами в професійній діяльності.

Ключові слова: педагогічні умови, майбутній учитель початкової школи, інтерактивна навчальна взаємодія учнів, студентоцентризоване освітнє середовище, творча діалогова взаємодія, рефлексивна діяльність.

Вступ. Стратегічна ідея модернізації освіти XXI ст. полягає у вихованні гармонійно розвиненої особистості молодшого школяра, спроможної критично мислити, збагачувати власний життєтворчий досвід, бути соціально компетентною та стійкою до деструктивних впливів, починаючи з перших етапів входження в освітній та соціальний простір. Водночас, розширення кола соціально-педагогічних проблем: неконтрольована емоційно-інформаційна агресія, погіршення здоров'я молодших школярів, перевантаження змісту освіти, його недостатня практична спрямованість, переважання знаннєвого складника і, як наслідок, – зниження інтересу до навчання – актуалізують необхідність створення педагогічних умов для ефективної інтерактивної навчальної взаємодії учнів на засадах життєтворчості та людиноцентризму, що вимагає від педагога особливої професійної підготовки.

Короткий огляд публікацій за темою. У педагогічно доцільній, гуманній взаємодії, якій притаманний активний діяльнісний характер, під час організації процесу навчання учні найяскравіше виявляють себе, глибше пізнають один одного, досягають взаєморозуміння. Для вчителя початкової школи важливим є не лише прийняття особистісних цінностей дитини, але й перехід від предметної на особистісно-орієнтовану парадигму освіти, де виникає необхідність усвідомлення суттєвих змін щодо організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів.

Особливості організації суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії вчителя та учнів розкрито у працях О. Бондаревської, Н. Бугаєвої, Л. Коваль, Я. Кодлюк, О. Кролевецької, О. Легун, О. Ліннік, О. Максимової, О. Савченко, Н. Якиманської та ін. Проблеми інтерактивного навчання дорослих (С. Сисоева); інноваційні технології навчання, в тому числі інтерактивні (І. Дичківська, Л. Пироженко О. Пометун); інтерактивне навчання педагогів в умовах післядипломної освіти (М. Скрипник); ідеї педагогічного партнерства як умови інтерактивної навчальної взаємодії викладача і студентів (М. Вієвська, В. Власенко, О. Друганова, С. Золотухіна, М. Свтух, Л. Кондрашова, Л. Нечаєва, В. Курило, О. Микитюк, С. Микитюк, В. Майбородова, Н. Побірченко, Н. Пузиркова, О. Радул та ін.); управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу (О. Єльнікова); застосування інтерактивних технологій навчання в початковій школі (Л. Бекірова, О. Комар).

Аналіз наукових праць утворює цілісну сукупність, яка свідчить про багатовимірність проблеми організації

інтерактивної навчальної взаємодії, проте, зацентруємо увагу на недостатньому рівні висвітлення питання саме педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів у психолого-педагогічній літературі.

Метою статті є виокремлення та характеристика педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів в освітньому процесі ВНЗ.

Матеріали й методи. На важливості педагогічних умов як засобу підвищення ефективності організації навчально-виховного процесу наголошують у своїх дослідженнях науковці Ю. Бабанський, М. Боритко, О. Вігун, І. Зверев, В. Іванова, Л. Коваль, Л. Кондрашова, К. Конюхов, В. Краєвський, З. Курлянд, І. Лернер, О. Мороз, К. Недаjkова, О. Савченко, А. Семенова, В. Стасюк, Р. Хмелюк, О. Цокур, І. Яковлева, Л. Яновська та ін.

Так, академік О. Савченко наголошує, що навчальний процес може відбуватися тільки цілеспрямовано, має визначену мету та реалізується за певних умов. Дослідниця диференціює умови процесу навчання на загальнопедагогічні (безпосередній чи опосередкований вплив на якість процесу навчання), психологічні (обов'язкова увага вчителя на всебічний розвиток особистості, врахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей школяра тощо) та дидактичні (здійснення процесу навчання з використанням дидактичних принципів та закономірностей, традиційних та нетрадиційних форм організації навчального процесу тощо) [8, с. 104–105].

Педагогічні умови у дослідженнях Л. Коваль розуміються як сукупність сприятливих факторів, що забезпечують ефективність підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій в реальному педагогічному процесі ВНЗ [4, с. 118].

Виявлення педагогічних умов і дотримання їх на практиці переслідують мету створення найкращих можливостей у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ для досягнення поставленого завдання. У нашому випадку йдеться про таку вимогу педагогічного процесу в підготовці майбутнього вчителя початкової школи, яка дозволить посилити його практичну спрямованість та підготувати до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів. У зв'язку з чим нами були виокремлені такі педагогічні умови:

1. Створення освітнього студентоцентризованого середовища в процесі підготовки майбутніх учителів по-

чаткової школи в педагогічних ВНЗ.

У світлі реформування вищої педагогічної освіти України особливого значення набуває ідея організації процесу такого навчання, який здійснюється не за примусом, а за власним бажанням та вільним вибором. Цінності людиноцентризму, потреби інноваційного розвитку освіти, суспільства, нашої держави є стратегією модернізації освіти. У працях В. Кременя, В. Андрушенка, І. Зязюна, В. Лугая, О. Савченко, О. Сухомлинської, В. Огнев'юка, І. Беха, А. Бойко обґрунтовано цінності сучасної філософії й педагогіки людиноцентризму. Своїм духовно-культурним впливом вони привертають увагу педагогічної спільноти до необхідності створення умов для особистісного розвитку й творчої самореалізації кожного громадянина України, зміцнення цінностей громадянського суспільства.

Академік О. Савченко у своїх працях акцентує нашу увагу на тому, що в світі головні цінності – дитина і педагог, здатний розвивати, захищати, оберігати її індивідуальність. А звідси – центрованість на ідеях: людина – не засіб, а мета, тому не дитину треба пристосувати до системи освіти, а школу до неї [8, с. 3].

Вища педагогічна освіта, окрім необхідності адаптації до змін у професійній діяльності, перетворюється у процес безперервного розвитку особистості, знань і вмінь, а також здатності критично сприймати особливості професійної діяльності та здійснювати відповідні дії. Більше того, вона забезпечує людині можливість розуміння самої себе й оточення, сприяє виконанню певної соціальної ролі у процесі навчальної діяльності й життя в суспільстві. Розвиток у майбутнього вчителя початкової школи потреби й можливостей вийти за межі вивченої здатності, самореалізація творчого потенціалу, спрямованість на саморозвиток і самоосвіту впродовж усього життя стають головними цінностями при створенні освітнього студентоцентрованого середовища.

У наукових дослідженнях проблема створення студентоцентрованого середовища в педагогічних ВНЗ є відносно новою. На сьогодні в психолого-педагогічній літературі висвітлено теоретичні концепції, класифікації, дефініції «середовища» (С. Сергеев, В. Ясвін, К. Ясперс тощо). Набув поширення термін «освітнє середовище» (Т. Богачик, Є. Бондаревська, В. Веснін, Л. Виготський, Л. Кепачевська, Н. Крилова, І. Левицька, А. Лукіна, І. Улановська, А. Хуторський), робляться спроби класифікувати освітні середовища. Категорію «освітньо-виховне середовище» вивчали Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, В. Петрівський, Н. Селиванова, І. Якиманська, В. Ясвін та ін. Однак, малодослідженою залишається проблема створення освітнього студентоцентрованого середовища, тому вважаємо актуальним посилення уваги до питання особливостей створення освітнього студентоцентрованого середовища як умови для розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи, а також його успішної підготовки до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів.

Зокрема, для вищої школи визначальним має бути формування у студентів здібностей до аналізу професійних завдань, стратегічного мислення, здатності до соціальної мобільності, прагнення до самонавчання, самовиховання та самовдосконалення впродовж усього життя. Усе це можна досягнути, перш за все, за рахунок трансформації свідомості викладачів ВНЗ, переозброєння їх новими підходами до професійної діяльності в

рамках створення моделі освітнього студентоцентрованого середовища.

На межі ХХ-ХХІ ст. проблема впливу середовища на розвиток та формування особистості набуває все більшої актуальності, що пов'язано з гуманізацією освіти, втіленням особистісно-орієнтованого навчання. Науковці (Ш. Амонашвілі, І. Бех, Б. Гершунський, Е. Гусинський, І. Зязюн, Г. Лійн, В. Лозниця, Л. Новикова, Л. Орбан-Лембрик, К. Роджерс, С. Сисоєва, В. Сухомлинський, Д. Ушинський, І. Якиманська, О. Ярошинська та ін.) звертають увагу на значний вплив освітнього середовища на тих, хто в ньому перебуває. Так, воно трактується як частина соціокультурного простору, зона взаємодії освітніх систем, освітніх процесів (Н. Крилова); система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку (В. Ясвін); сукупність можливостей навчання і розвитку особистості (С. Дерябо); багатоструктурна система взаємодії учнів і педагогів (В. Лебедева, В. Панов, Н. Поліванова, В. Рубцов та ін.); система ключових факторів, які визначають освіту і розвиток людини (Ю. Кулюткін, С. Тарасов); соціокультурна система (система спілкування особистостей і соціальних груп), яка будується на основі механізмів ціннісного регулювання стосунків (В. Козирев).

Цікавим є визначення А. Цимбалару, яка порівнює поняття «освітнє середовище» з поняттям «освітній простір», який є ширшим і включає перше поняття. Тобто, «освітній простір» є спеціально організованим педагогічним середовищем як структурованої системи педагогічних факторів та умов їх освоєння особистістю у процесі її становлення [10, с. 42].

Дидактичний підхід К. Роджерса, який обґрунтовує центровану навколо особистості освіту, ґрунтується на припущенні, що людина є недостатньо пізнаним науковим об'єктом, тому тільки вона сама (звичайно, за допомогою фахівця) може будувати свою освіту, самостійно ризикувати і потім відповідати за результати руху за цією навчальною траєкторією певному середовищу. Автор акцентує увагу на необхідності створення насиченого і різноманітного освітнього середовища, у властивостях якого і в стилі взаємодії втілюються цінності педагогів, їхні уявлення про норми та ідеали освітньої діяльності. Особистість майбутнього фахівця, на думку дослідника, перебуваючи в активізуючому освітньому середовищі, багатомірно плідними для її розвитку можливостями, здійснює вибір тих, які виявляються для неї найбільш значущими. Отже, йдеться про «суб'єкт-суб'єктні» відносини, в яких відбувається діалог повноправних суб'єктів взаємодії [7, с. 236].

Зазначимо, що наявність або відсутність діалогу між суб'єктами – це вирішальна ознака або «підстава» для побудови навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі та визначення освітнього середовища як студентоцентрованого [2, с. 188].

Майбутній учитель початкової школи в процесі педагогічної діяльності модифікує освітнє студентоцентроване середовище для досягнення особистісних цілей і, водночас, сам змінюється в ньому та безпосередньо ним, тобто постає і його продуктом, і творцем. Основна функція такого середовища виявляється в здатності підтримувати навчання (учіння) та стимулювати творчий пошук студентів. За таких умов майбутній фахівець має можливість вільно рухатись у всіх вимірах простору інтерактивної навчальної взаємодії, адже саме вона є інтегральною якістю освітнього студентоцентрованого сере-

довища, що виражає його здатність підтримувати творчу активність усіх учасників навчально-виховного процесу, достатній рівень їхнього емоційного та інтелектуального напруження. Таке середовище характеризується досить високою ймовірністю активації особистого інтересу студента, формуванням професійної компетенції.

Отже, освітнє студентоцентроване середовище є компонентом педагогічної системи ВНЗ й сприяє не лише формуванню готовності майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів, а й особистісно-професійному розвитку, саморозвитку й самореалізації викладача. Створення освітнього студентоцентрованого середовища в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних ВНЗ стає можливим за умови організації суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем і студентом, побудованих на активності та рівноправності, діалогічному навчанні, співпраці.

2. Забезпечення творчої діалогової взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

Сучасні тенденції розвитку українського суспільства вимагають радикальних змін у підготовці нової генерації педагогічних кадрів загалом і вчителів початкової школи зокрема, а ідеї педагогічного партнерства як чинника самореалізації викладача і студентів набувають все більшого значення. Історія наукової думки свідчить, що протягом століть накопичувався багатий досвід організації педагогічного партнерства й співпраці учасників освітнього процесу задля забезпечення творчої діалогової взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

Діалогова взаємодія пронизує весь процес навчання та сприяє прагненню студентів до співпраці, відвертості, позитивної настанови на пізнавальну діяльність, обмін сенсами з іншими суб'єктами, породжує готовність майбутніх спеціалістів до розуміння вимог, порад педагога, а його, в свою чергу, до розуміння особливостей пізнавальної діяльності студентів, їх логічного мислення, самопочуття, індивідуальних можливостей тощо.

Творча діалогова взаємодія – «викладач-студент», «студент-викладач» «студент-студенти» тощо – характеризується підвищеною мотивацією до запитальної діяльності студента при пізнанні нового, відпрацюванні необхідних умінь у самостійній пізнавальній роботі. При побудові педагогічного процесу на засадах творчої діалогової взаємодії викладач має стати співробітником студента в самозмінні, самовихованні, самоосвіті; студент – об'єкт активної пізнавальної творчої діяльності в процесі спільного розв'язання навчально-виховних завдань. З іншого боку, необхідно забезпечити розгляд педагогічних проблем з позицій гуманізму, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, діалогу з точки зору включеності їх у контекст цілісного освітньо-виховного процесу.

Діалогова взаємодія у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи характеризується креативністю як учителя, так і учня, що передбачається з початку взаємодії; проектуванням діалогу в процесі навчання, що для вчителя є засобом розвитку педагогічного мислення. Доцільно звернути увагу на те, що існує не тільки зовнішній діалог, але і внутрішній. Внутрішній діалог продукує прями, відверті питання, проектує дії, вчить людину контролювати свої вчинки, допомагає оцінити адекватність власних дій і вчинків інших. Тоді в результаті рефлексивної внутрішньої роботи зовнішній міжсуб'єктний діалог стає більш послідовним, відкритим, узгодженим.

Основу професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи становить гуманістична парадигма, яка полягає у співробітництві викладача зі студентом як інноваційної форми взаємодії в умовах педагогічних ВНЗ. Сучасне розуміння інтерактивної навчальної взаємодії базується на узгодженості суб'єктної діяльності учасників освітнього процесу.

Зокрема, викладач виступає посередником, «модератором» між студентами та навчальним матеріалом, що вимагає готовності до виконання ролі радника, помічника, консультанта, комунікатора, партнера. Його завдання полягає в тому, щоб навчити студентів усвідомити й осмислити власний потенціал, визначити мету свого саморозвитку. Викладач має зорієнтувати майбутніх педагогів відчувати потребу самостійно засвоювати нову інформацію протягом усього життя відповідно до сучасних викликів суспільства й ефективно використовувати її на практиці у швидко змінюваному навчальному середовищі початкової школи.

Підґрунтям творчої діалогової взаємодії є педагогічне партнерство, що розглядається як складна, високотехнологічна інтерактивна навчальна взаємодія в умовах сучасного освітнього простору; навчальний діалог; багатовимірний процес, зосереджений на позитивному, що сприяє відновленню віри в себе і свої можливості, підвищенню резистентності особистості до дестабілізуючих зовнішніх і внутрішніх чинників, створення оптимальних умов для професійного розвитку [3, с. 142].

Навчальний діалог між викладачем і студентами як інтерактивна взаємодія характеризується відкритістю спілкування і дозволяє організувати процес співпраці, в основі якого є взаєморозуміння й налаштування на емоційно-психологічний світ партнера, досягнення єдиної мети. Механізмом педагогічного партнерства у вищій школі виступає ціннісно-смилова єдність на основі діалогових відносин, що створює «єдине поле порозуміння» [1, с. 61].

Зауважимо, що існують особливості діалогової взаємодії:

- відкритість суб'єктних позицій один одному в спільній діяльності. Продуктивність діалогу і досягнення спільної мети залежать від того, наскільки одному суб'єктові відомі думки іншого, наскільки один суб'єкт обізнаний про дії і наміри іншого, може оцінювати та прогнозувати їх;

- через різницю суб'єктних позицій учасників діалогу кожна сторона набуває статусу опонента (для збереження діалогових відносин необхідна здатність кожного суб'єкта вибудовувати систему доказів і спростувань);

- ставлячи запитання, суб'єкт діалогу завжди очікує відповіді (формулюючи запитання, суб'єкт повинен враховувати те, яким чином відреагують і оцінять його партнери по діалогу. Обов'язковою умовою діалогових відносин є толерантність до інших поглядів).

- суб'єкт, який вступає в діалогові відносини, повинен володіти здатністю або вмінням ставити запитання;

- на успішне досягнення діалогових цілей можна сподіватися тільки завдяки аргументованості висловлювань і переконливості суб'єктних позицій [9, с. 138].

Підсумовуючи викладене вище вважаємо, що в підготовці майбутнього вчителя початкової школи велике значення набуває забезпечення творчої діалогової взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу, оскільки сутність діалогу полягає у визнанні унікаль-

ності один одного кожним партнером, їх взаємної рівності по відношенню один до одного, у відмінності та оригінальності точок зору, в орієнтації кожного на розуміння та активну інтерпретацію його погляду партнером, взаємному збагаченні партнерів діалогу, емоційного та особистісного захоплення останніх, довірливості, щирості вираження почуттів та стану. Тому під час організації творчої діалогової взаємодії майбутні вчителі початкової школи починають знаходити особистісні сенси педагогічної діяльності, краще розуміють себе та інших, створюють активно-творчу, «розуміючу» та осмислену взаємодію.

3. *Залучення майбутніх учителів початкової школи до рефлексивної діяльності як засобу активізації інтерактивної навчальної взаємодії.*

Особливого значення у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи набуває рефлексія педагогічної діяльності, яка являє собою основний механізм усвідомлення особистісних досягнень як викладача, так і студентів педагогічних ВНЗ. Здатність до рефлексивної діяльності може знаходити своє відображення в процесі втілення індивідуального стилю професійної діяльності, в оцінці адекватності обраної стратегії, корекції педагогічного процесу, в активізації інтерактивної навчальної взаємодії.

Розвиток рефлексії, адекватної самооцінки стає сьогодні одним із пріоритетних завдань професійної підготовки та підвищення кваліфікації викладачів, без вирішення якої навряд чи можлива якась суттєва модернізація вищої професійної освіти.

Поняття «рефлексія» часто вживають у багатьох галузях науки – філософії, психології, педагогіки та ін. При цьому це поняття досить багатозначне: це і самопізнання, і самооцінка, і самоаналіз, і самосвідомість, і розміркування тощо. Особливий інтерес за останній час викликає феномен професійної рефлексії, її місце в різних видах професійного мислення й діяльності та взаємозв'язок із професійним самовизначенням і майстерністю фахівців, у тому числі, майбутніх учителів початкової школи, для яких рефлексія набуває своєї специфіки і рис, зумовлених характером педагогічної діяльності, яка полягає в постійному рефлексивному аналізі педагогічних ситуацій, розуміння контексту як власних дій, так і дій іншої людини. Високий рівень професійної рефлексії є показником переходу професійної діяльності на особистісно-смісловий рівень, чинником актуалізації розвитку високої професійної культури.

У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях (Г. Балл, Н. Бібік, В. Бондар, І. Зязюн, С. Литвиненко, С. Максименко, М. Марусинець, Н. Ничкало, К. Павелків, Н. Пов'якель, О. Савченко, М. Савчин, В. Семиченко, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.) наголошується на важливості розвитку рефлексії в особистісному становленні, професійній підготовці й досягненні рівня професійної майстерності фахівцями будь-якого профілю.

У загальному вигляді професійна рефлексія розглядається як: здатність до здійснення індивідуального творчого внеску в професію, знаходження свого індивідуального призначення в ній (О. Анісімов); співвіднесення себе, можливостей свого «Я» з тим, що вимагає обрана професія, в тому числі з існуючими про неї уявленнями (Г. Бізєва, Б. Вульф, В. Харкін); якісна характеристика суб'єкта діяльності, що перетворює світ, носія свідо-

мості та самосвідомості, що усвідомлює специфіку свого професійного «Я» (Н. Кузьміна); процес і результат фіксування фахівцем стану свого професійного розвитку, саморозвитку та їх причин, спрямованість свідомості на власні думки й почуття, оцінку результатів професійної діяльності (В. Орлов); процес, спрямований на усвідомлення себе як особистості й професіонала, усвідомлення своїх дій, поведінки, професійного іміджу (Н. Пов'якель).

В своїх наукових доробках М. Марусинець зазначає, що саме рефлексія забезпечує спроможність усвідомлення власної діяльності, допомагає особистості визначити свої досягнення чи помилки, оцінювати можливості. Так, на її думку, слід звернути увагу на існування тісного зв'язку між рефлексією і формуванням такої якості особистості, як відповідальність, це пояснюється тим, що відповідальна людина завжди проявляє здатність до аналізу власної поведінки та прогнозування наслідків своєї діяльності або прийнятих рішень. Таким чином, здатність до рефлексії значною мірою впливає на процес розвитку й фахового самовдосконалення і викладачів, і студентів [6, с. 326].

За визначенням Г. Щедровицького професійна рефлексія є безпосереднім витокотом діяльності, адже вона реалізується як наслідок зіставлення різних поглядів, позицій, різного сприйняття ситуації суб'єктами навчальної взаємодії. Найкращі передумови для виникнення, розгортання та вдосконалення рефлексії майбутнього вчителя початкової школи створюються в межах суб'єкт-суб'єктних відносин. Науковець акцентує нашу увагу на тому, що рівень рефлексивної діяльності значною мірою зумовлюється сформованістю таких індивідуально-психологічних рис особистості, як контактність, здатність до діалогу тощо. У свою чергу, розвинена рефлексія забезпечує усвідомлену мотивацію студентів під час виконання ними тих чи інших професійно-навчальних вправ, при виборі варіанту поведінки в будь-яких життєвих ситуаціях [11, с. 51].

Отже, залучення майбутніх учителів початкової школи до рефлексивної діяльності як засобу активізації інтерактивної навчальної взаємодії в освітньому процесі ВНЗ є вимогою сьогодення. Саме цей вид діяльності виступає гарантом позитивних міжособистісних контактів, а його піддрунтям є розвиток у студентів здатності створювати такі партнерські взаємовідносини (між учителем початкової школи та молодшими школярами, їх батьками, колегами), які будуть сприяти формуванню в них умінь аргументовано відстоювати власну точку зору, генерувати нові ідеї, володіти емоціями, розуміти своїх партнерів по комунікації тощо.

Результати дослідження. В рамках нашого дослідження було проведено опитування серед викладачів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Херсонського державного університету, Бердянського державного педагогічного університету з метою вивчення їх думки щодо інноваційних змін в навчально-виховному процесі вишу та впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів. Результати дослідження показали, що більшість викладачів (91,5 %) розуміють необхідність внесення інноваційних змін в існуючу систему підготовки майбутніх педагогів і вважають, що вони готові до реалізації зазначених педагогічних умов. Аналізуючи кожну з умов, простежуємо думку, що перева-

жна кількість опитаних (78,3 %) акцентує увагу на доцільності створення освітнього студентоцентрованого середовища і, водночас, наголошує на недостатньому досвіді їх практичної підготовки до організації творчої діалогової взаємодії та здійснення рефлексивної діяльності. Детальний аналіз опитування викладачів підтверджує необхідність впровадження педагогічних умов у навчально-виховний процес педагогічного ВНЗ, результатом якого стане підвищення рівня формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії з молодшими школярами в професійній діяльності.

Висновки. Проведений аналіз наукових праць учених та освітньої практики в підготовці майбутнього вчителя початкової школи до організації інтерактивної навчаль-

ної взаємодії учнів дозволив нам виокремити наступні педагогічні умови: створення освітнього студентоцентрованого середовища в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних ВНЗ; забезпечення творчої діалогової взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу; залучення майбутніх учителів початкової школи до рефлексивної діяльності як засобу активізації інтерактивної навчальної взаємодії.

Отже, виокремлені педагогічні умови, з одного боку, є відносно самостійними, з іншого – взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Урахування зазначених вище умов забезпечує ефективність розвитку професійних умінь майбутніх учителів початкової школи та готує їх до професійної педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазкова І. Я. Навчальний діалог у професійній діяльності майбутнього вчителя : [монографія] / І. Я. Глазкова. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2007. – 188 с.
2. Гусинский Э. Н. Введение в философию образования : учеб. пособ. / Э. Н. Гусинский, Ю. И. Турчанинова. – М. : Издательская корпорация «Логос», 2003. – 248 с.
3. Касьяненко М. Д. Педагогика співробітництва / М. Д. Касьяненко. – К. : Вища школа, 1993. – 320 с.
4. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: монографія / Л. В. Коваль – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 343 с.
5. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології-дис. докт. наук 13.00.04-теорія і методика професійної освіти [Текст]/Ольга Анатоліївна Комар.-Умань, 2011.-512 с.
6. Марусинець М. М. Професійна рефлексія майбутнього вчителя початкових класів : теорія і практика формування : [монографія] / М. М. Марусинець. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – 420 с.
7. Роджерс К. Свобода учитися / К. Роджерс. – М. : Смысл, 2002. – 527 с.
8. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : [підручник] / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
9. Учитель и ученик: возможность диалога и понимания. – Том 1 / Сост. Е. А. Генике, Е. А. Трифонова // Под общ. ред. Л. И. Семиной. – М. : Изд-во «Бонфи», 2002. – 239 с.
10. Цимбалару А. Д. Педагогічне проектування освітнього простору в школі І ступеня : теорія і практика : [монографія] / Анжеліка Дмитрівна Цимбалару. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 692 с.
11. Щедровицкий Г. Рефлексия и ее проблемы / Г. Щедровицкий // Рефлексивные процессы и управление. – 2001. – № 1. – С. 47–54.

REFERENCES

1. Glazkova I. Ya. Educational Dialogue in the Professional Activity of the Future Teacher: Monograph / Iryna Yakivna Glazkova. – Donetsk : LLC «Southeast, LTD», 2007. – 188 p.
2. Gusinsky E. N. Introduction to the philosophy of education: study. way. / E. N. Gusinsky, Yu. I. Turchaninova. – M. : Publishing corporation «Logos», 2003. – 248 p.
3. Kasyanenko M. D. Pedagogy of Cooperation / M. D. Kasyanenko. – K. : Higher school, 1993. – 320 p.
4. Koval L. V. Professional training of future teachers in the context of the development of elementary education: Monograph / Lyudmyla Viktorivna Koval. – [2nd ed., Processing, and posts.]. – Donetsk : LANDON-XXI, 2012. – 343 p.
5. Komar O. A. Theoretical and Methodological Principles of the Preparation of Future Teachers of Elementary School to the Application of Interactive Technology. – dis doc. Sciences 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education [Text] / Olga Anatolievna Komar. – Uman, 2011. – 512 p.
6. Marusynets M. M. Professional Reflection of the Future Teacher of Elementary School: the Theory and Practice of Formation: Monograph / Maryana Mykhailivna Marusynets. – Uman : PE Zhovtyy O. O., 2012. – 420 p.
7. Rogers K. Freedom to Study/K.Rogers.-M.: Meaning, 2002.-527 pp.
8. Savchenko O. Ya. Didactics of elementary education: [textbook] / O. Ya. Savchenko. – K. : Diploma, 2012. – 504 p.
9. Teacher and student : the possibility of dialogue and understanding. – Volume 1 / Sost. E. A. Genike, E. A. Trifonova // By common. ed. L. I. Semina. – M. : Publishing house «Bonfi», 2002. – 239 p.
10. Tsymbalaru A. D. Pedagogical Design of Educational Space in School I Degree: Theory and Practice: Monograph/Angelika Dmytrivna Tsymbalaru. – K. : Pedagogical thought, 2013.–692 pp.
11. Shchedrovitsky G. Reflexion and its problems / G. Shchedrovitsky // Reflexive processes and management. – 2001. – No. 1. – P. 47–54.

The Pedagogical Conditions of Training of Future Primary School Teachers to the Organization of Interactive Educational Interaction of Pupils

K. Yu. Petryk

Abstract. In the article the author outlines and analyzes the pedagogical conditions of training of future primary school teachers, which are described as the only complex of favorable organizational and pedagogical factors that are influence the formation of readiness of future specialists to the organization of interactive educational interaction of pupils in professional activity.

Keywords: the pedagogical conditions, a future primary school teacher, of interactive educational interaction of pupils, the student-centered educational environment, a creative dialogue interaction, reflexive activity.

Педагогические условия подготовки будущих учителей начальной школы к организации интерактивного учебного взаимодействия учеников

К. Ю. Петрик

Аннотация. В статье выделены и проанализированы педагогические условия подготовки будущих учителей начальной школы, которые охарактеризованы как единый комплекс благоприятных организационно-педагогических факторов, влияющих на повышение уровня формирования готовности будущих специалистов к организации интерактивного учебного взаимодействия с младшими школьниками в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогические условия, будущий учитель начальной школы, интерактивное учебное взаимодействие учеников, студентоцентрированная образовательная среда, творческое диалоговое взаимодействие, рефлексивная деятельность.